

Młoda Polska

Czas trwania: w Europie - od ok.1880 do ok. 1918
w Polsce - od ok. 1890 do ok. 1918

Główne style w sztuce:

impresjonizm	Inspirowany dokonaniem malarstwa, nurt w literaturze, narodzony w drugiej połowie XIX wieku. Impresjonizm w prozie objawiał się poprzez rezygnację z obiektywnej narracji i opisu obiektywnie istniejącego świata. Rzeczywistość ukazywana jest za pomocą techniki punktów widzenia – czytelnik musi przyjąć i zrozumieć sposób postrzegania danej postaci, aby pojąć przedstawiane zdarzenia. Powieść impresjonistyczna rezygnuje z narratora wszechwiedzącego, zastępując go narratorem subiektywnym, opisującym swoje wrażenia i doznania. Poezja impresjonistyczna posiadała silnie zaznaczone wartości dźwiękowe, nie była natomiast podporządkowana konkretnemu tematowi, ale ulotnym i chwilowym wrażeniom.
Symbolizm	W literaturze symbolizm najsilniej zapisał się w drugiej połowie XIX wieku, na początku przede wszystkim we Francji i Belgii, skąd przeniósł się do innych krajów. Podobnie jak w innych dziedzinach sztuki, polegał na stosowaniu symbolu jako głównego środka wyrazu. Symbol służył do wyrażenia tego, co niewypowiedziane. Stanowił znak jakiejś ważnej idei, stanu umysłu, uczucia, zjawisk mistycznych.
Ekspresjonizm	Poetyka ekspresjonistyczna określana jest „krzykiem duszy”, wyrazem emocji i wewnętrznych stanów artysty. Poeta miał prawo do pełnej swobody twórczej, forma dzieła literackiego nie miała znaczenia, liczyła się jego siła wyrazu, zmierzanie do absolutu. Przedmiotem uwagi ekspresjonistów nie było poznanie świata, lecz jego ocena. Ekspresjonizm posługiwał się środkami wyrazistymi, emocjonalnymi, subiektywnymi i sugestywnymi - ekspresyjnymi.
Naturalizm	Tendencja do maksymalnie wiernego odzwierciedlenia natury. Charakterystyczne dla naturalistów było ujęcie człowieka jako istoty kierującej się instynktami i nieróżniącej się niczym od zwierzęcia. Literatura naturalistyczna poddawała obserwacji człowieka, jako istotę biologiczną; był on obiektem badań naukowych. Pisarz przyjmował postawę naukowca, odwoływał się do teorii Darwina i Hipolita Taine'a i był skrajnie obiektywny.

Kreowane typy bohaterów:

dekadent	np. <i>Koniec wieku XIX</i> K. Przerwa – Tetmajer
artysta - cygan	np. <i>Evviva l'arte</i> K. Przerwa – Tetmajer
filister	np. <i>Moralność Pani Dulskiej</i> Gabriela Zapolska
społecznik	np. Tomasz Judym – <i>Ludzie bezdomni</i> Stefan Żeromski
chłop	Np. Maciej Boryna – <i>Chłopi</i> Władysław Reymont, Panna Młoda, Czepiec, Jasiek <i>Wesele</i> – Stanisław Wyspiański

Główni przedstawiciele filozofii:

Artur Schopenhauer	Schopenhauer reprezentował pesymistyczny pogląd na świat. Twierdził, że wola, która nami kieruje jest irracjonalna, bezrozumna. Dlatego też nic nie jest w stanie jej zaspokoić całkowicie, przez co wciąż borykamy się z poczuciem niezaspokojenia, niezadowolenia. Życie człowieka to tak naprawdę męką, stała pogoń za zaspakajaniem potrzeb. Schopenhauer utrzymywał, że poznał dwa jedynie prawdziwe sposoby na tymczasowe zaspokojenie woli. Pierwszy z nich jest natury moralnej – wyzbycie się wszelkich pragnień i potrzeb. Zaczerpnął to bezpośrednio z filozofii indyjskiej. Aby pozbyć się swojego cierpienia powinniśmy przejąć się cierpieniem innych, przekonywał. Drugi sposób na zaspokojenie woli ma charakter estetyczny – kontemplacja sztuki.
Fryderyk Nietzsche	Nie istnieje coś takiego jak moralność obiektywna. Każdy z nas pod tym względem jest zupełnie inny, każdy z nas ma taką moralność, jaką ma naturę. Różnice między ludźmi to różnice ich natur. Z tego wynika, że istnieje moralność panów i moralność niewolników. Silni z natury rzeczy cenią dostojność i godność osobistą, stanowczość, sprawność, pewność działania, bezwzględność w przeprowadzaniu swych zamierzeń: to są dla nich zalety istotne. Zupełnie inaczej słabi; oni muszą ocenić to, co ich słabości przychodzi z pomocą: litość, miękkość serca, miłość, altruizm, względność. Nietzsche był zdania, iż skończyły się, niestety, czasy sprawowania rządów przez „panów”, a zbuntowani „niewolnicy” narzucili im swoją moralność.
Henri Bergson	Zamiast na intelekcie Bergson zalecał opieranie się na intuicji. Uważał ją za przeciwieństwo intelektu oraz za sposób na poznanie prawdy pierwotnej. Dokładnie rozumiał ją jako bezpośrednią znajomość rzeczy i wydarzeń. Pojmował ją jako rodzaj <i>instynktu</i> . A ponieważ jest ona wytworem naszego organizmu, czyli przyrody, możemy całkowicie jej zaufać i się na nią zdać. Poznanie intuicyjne Bergson uważał za najdoskonalsze.

Główni twórcy Młodej Polski:

Jan Kasprowicz	Kazimierz Przerwa – Tetmajer	Władysław Reymont
Stanisław Przybyszewski	Stanisław Wyspiański	Stefan Żeromski
Leopold Staff	Bolesław Leśmian	

Podstawa programowa:

Joseph Conrad: *Jądro ciemności*;
Jan Kasprowicz, Kazimierz Przerwa Tetmajer, Leopold Staff: wybrane wiersze;
Stanisław Wyspiański: *Wesele, Władysław Reymont *Chłopi* T. 1 , Stefan Żeromski *Ludzie bezdomni*

Teksty omawiane na zajęciach:

Stanisław Przybyszewski *Confiteor* (fr.);
Charles Baudelaire *Padlina, Albatros*;
Paul Verlaine *Sztuka poetycka*;
Kazimierz Przerw- Tetmajer *Koniec wieku XIX, Nie wierzę w nic, Hymn do Nirwany, Evviva l'arte!*;
Jan Kasprowicz: sonety - *Krzak dzikiej róży, Dies irae* (fr);
Leopold Staff *Deszcz jesienny, Sonet szalony, Przedśpiew*;
Stefan Żeromski *Ludzie bezdomni*
Władysław Stanisław Reymont *Chłopi*;
Stanisław Wyspiański *Wesele*;
Joseph Conrad *Jądro ciemności*.